

SOCIALINĖS ANTROPOLOGIJOS IR ETNOLOGIJOS STUDIJOS

LIETUVOS

17 (26)

2017

ETNOLOGIJA

LITHUANIAN ETHNOLOGY

STUDIES IN SOCIAL ANTHROPOLOGY AND ETHNOLOGY

NEKASDIENIŠKOS KASDIENYBĖS:

VISUOMENĖ, ISTORIJA IR GALIA

Sudarytojos NERINGA KLUMBYTĖ ir KRISTINA ŠLIAVAITĖ

THE EXTRAORDINARY EVERYDAY:

SOCIETY, HISTORY AND POWER

Edited by NERINGA KLUMBYTĖ and KRISTINA ŠLIAVAITĖ

LIETUVOS ISTORIJOS INSTITUTAS

LITHUANIAN INSTITUTE OF HISTORY

LI VILNIUS 2017

Lietuvos etnologija: socialinės antropologijos ir etnologijos studijos – mokslinis etnologijos ir socialinės ir kultūrinės antropologijos mokslo žurnalas. Jame spausdinami recenzuojami straipsniai, konferencijų pranešimai, knygų recenzijos ir apžvalgos, kurių temos pirmiausia apima Lietuvą ir Vidurio/Rytų Europą. Žurnalas pristato mokslo aktualijas ir skatina teorines bei metodines diskusijas. Tekstai skelbiami lietuvių arba anglų kalba.

Lithuanian Ethnology: Studies in Social Anthropology and Ethnology – is a peer reviewed journal of ethnology and social and cultural anthropology. It publishes articles, conference presentations, book reviews and review articles, which may be in Lithuanian or English, primarily focused on Lithuania, Central and Eastern Europe. The journal represents current debates and engages in methodological discussions.

REDAKCIŅĖ KOLEGIJA / EDITORIAL BOARD

Vytis Čiubrinskas (vyriausiasis redaktorius / Editor-in-Chief)

Vytauto Didžiojo universitetas / Vytautas Magnus University, Kaunas, Lithuania

Auksuolė Čepaitienė

Lietuvos istorijos institutas / Lithuanian Institute of History, Vilnius, Lithuania

Jonathan Friedman

Kalifornijos universitetas / University of California, San Diego, USA

Neringa Klumbytė

Majamio universitetas / Miami University, Ohio, USA

Orvar Löfgren

Lundo universitetas / Lund University, Sweden

Jonas Mardosa

Lietuvos edukologijos universitetas / Lithuanian University of Educational Sciences, Vilnius, Lithuania

Žilvytis Šaknys

Lietuvos istorijos institutas / Lithuanian Institute of History, Vilnius, Lithuania

REDAKCIŅĖS KOLEGIJOS SEKRETORĖ / EDITORIAL ASSISTANT

Danguolė Svidinskaitė

Lietuvos istorijos institutas / Lithuanian Institute of History, Vilnius, Lithuania

Leidyklos adresas / Address of the Publisher: Lietuvos istorijos institutas
Kražių g. 5
LT-01108 Vilnius
<www.istorija.lt>

Redakcinės kolegijos kontaktai / Editorial inquiries:
Tel. / Phone: + 370 5 262 9410
El. paštas / E-mail: etnolog@istorija.lt
vytis.cubrinskas@vdu.lt

Žurnalas registruotas / The Journal indexed in:
European Reference Index for the Humanities (ERIH)
EBSCO Publishing: Academic Search Complete, Humanities International Complete,
SocINDEX with Full Text
Modern Language Association (MLA) International Bibliography

Leidybą finansavo Lietuvos mokslo taryba pagal Valstybinę lituanistinių tyrimų ir sklaidos 2016–2024 metų programą (Sutartis Nr. LIP-078/2016)

TURINYS / CONTENTS

Pratarmė (<i>Neringa Klumbytė, Kristina Šliavaitė</i>)	5
Editorial (<i>Neringa Klumbytė, Kristina Šliavaitė</i>)	6

Straipsniai / Articles

Nekasdieniškos kasdienybės: visuomenė, istorija ir galia / The Extraordinary Everyday: Society, History and Power

Neringa Klumbytė, Kristina Šliavaitė

Įvadas. Nekasdieniškos kasdienybės: visuomenė, istorija ir galia	7
--	---

Tomas Vaiseta

„Kaip būk tai yra atskira valstybė“: ką reiškia būti sovietinėje psichiatrijos ligoninėje?	13
‘Like in a Separate State’: What Did it Mean to be Hospitalised in a Soviet Psychiatric Hospital? Summary	39

Neringa Klumbytė

Laiškų institucija ir kritinis pilietiškumas satyros ir humoro žurnale „Šluota“	43
The Institution of Complaints and Critical Citizenship in the Humour Journal ‘The Broom’. Summary	75

Rima Praspaliauskienė

Įvokelinti gyvenimai: sveikatos priežiūros praktika Lietuvoje	77
Enveloped Lives: Practising Health and Care in Lithuania. Summary	96

Kristina Šliavaitė

Dovanos mokytojams Lietuvos mokyklų bendruomenėse: tarp bendruomeniškumo kūrimo ir mainų	99
Gift-Giving at State Schools in Lithuania: Between Community Building and Economic Exchange. Summary	122

Mykolė Lukošienė

Ekologinis pažeidžiamumas ir kasdienės patirtys pamario krašto užliejamose teritorijose	125
Ecological Vulnerability and Everyday Experiences in the Pamarys Flooded Area. Summary	149

Maryna Bazylevych, Brittany Anderson

„Norėčiau patirt staigmeną... ką nors nesuplanuoto.“ Ukrainos jaunimo vilties vizijos.....	153
‘I Would Like to Have a Surprise ... Something Unplanned.’ Imaginaries of Hope among Young People in Ukraine. Summary	171

Fabio Mattioli

- Klasė ir kasdienybė: Makedonijos darbininkų atvejis 173
 Daily Life and Class among Macedonian Workers. Summary 190

Elana Resnick

- Protest and the Practice of Normal Life in Bulgaria 193
 Protestas ir normalaus gyvenimo praktika Bulgarijoje. Santrauka 212

Recenzijos ir apžvalgos / Reviews

- Gediminas Lankauskas. The Land of Weddings and Rain: Nation and Modernity in Post-Socialist Lithuania (*Neringa Klumbytė*) 215
 Monika Frėjutė-Rakauskienė, Andrius Marcinkevičius, Kristina Šliavaitė, Irena Šutinienė. Etniškumas ir identitetai Pietryčių Lietuvoje: raiška, veiksniai ir kontekstai (*Dovilė Budrytė*) 219
 Rasa Paukštytė-Šaknienė, Jonas Mardosa, Žilvytis Šaknys, Irma Šidiškienė. Šventės šiuolaikinėje vilniečių šeimoje (*Laima Anglickienė*) 222
 Skaidrė Urbonienė. Religinė liaudies skulptūra Lietuvoje XIX a. – XX a. I pusėje (*Jonas Mardosa*) 225

Konferencijos / Conferences

- Ritualinių metų darbo grupės pranešimai XIII SIEF simpoziume (*Žilvytis Šaknys*) 231
 Trečioji Balkanų ir Baltijos etnologų konferencija (*Žilvytis Šaknys*) 232
 Tarptautinė konferencija „Skirtys ir bendrumai“ (*Viktorija Serbentienė*) 235
 Etnologijos doktorantų konferencija VERITAS ETHNOLOGICA (*Jonas Tilvikas, Audronė Daraškevičienė*) 237

Sukaktys / Anniversaries

- Irenai Reginai Merkienei – 80 (*Žilvytis Šaknys*) 241

Pratarmė

Kas yra kasdienybė? Ar mes esame jos autoriai? Kaip kasdienybė keičiasi prasidėjus karui ar gamtos katastrofai? Ar kasdienybė autoritarinėje valstybėje yra kitokia nei demokratinėje? Kokie yra kasdienybės kaitos procesai? Tai vieni pagrindinių klausimų, į kuriuos atsakymus galima rasti šio *Lietuvos etnologijos* tomo straipsniuose, kuriuose analizuojama kasdienybė skirtingais istoriniais ir politiniais laikotarpiais Lietuvoje, Ukrainoje, Makedonijoje ir Bulgarijoje. Autorių tekstuose detalai aprašoma kasdienybė įvairiuose kontekstuose, taip pat čia atskleidžiama, kaip socialiniai ir politiniai kontekstai ir struktūrinės galios veikia kasdienybę. Šis tomas tęsia ankstesnes *Lietuvos etnologijos* mokslines diskusijas kasdienybės tema, pradėtas A. Čepaitienės ir kitų autorių (žr. tomą 5(14), sud. A. Čepaitienė). Šio tomo straipsniuose atskleidžiama kasdienybių įvairovė, jų sklaida skirtingose visuomenėse ir analizuojamos jų ribos.

Tomo Vaisetos ir Neringos Klumbytės tekstai skirti sovietmečio laikotarpiui – psichiatrinės ligoninės kasdienybei (Vaiseta) ir socialistinių „trūkumų“ kasdienybei (Klumbytė). Abu tekstai atskleidžia, kaip autoritarinio režimo sąlygomis individai išgyveno ir perkūrė savo kasdienybę. Maryna Bazylevych ir Brittany Anderson bei Mykolė Lukošienė rašo apie netikrumo ir nesaugumo situacijose – karo Ukrainoje (Bazylevych ir Anderson) ir gamtos potvynių teritorijoje Vakarų Lietuvoje (Lukošienė) – gyvenančių žmonių kasdienybę. Rima Praspaliauskienė analizuoja „vokelių“ reiškinių gydymo įstaigose Lietuvoje, o Kristina Šliavaitė interpretuoja kolektyvinių dovanų dovanojimo mokytojams mokyklose praktikas. Autorės šiuose straipsniuose atskleidžia, kokias prasmes materialiams dalykams ir dovanoms dalyviai suteikia kasdienėse situacijose. Elana Resnick ir Fabio Mattioli tekstai skirti protestams Bulgarijoje ir Makedonijoje aptarti. Jie atveria kintančias ribas tarp kasdienybės ir protesto (Resnick), diskutuoja, kaip protestas tampa pačia kasdienybe (Resnick) arba kaip kasdienis „normalumas“, o ne protestas, tampa politiniu imperatyvu (Mattioli).

Šio numerio straipsniai leidžia skaitytojui žvilgterėti į žmonių kasdienybę skirtingais istoriniais laikotarpiais ir skirtingose visuomenėse. Jie padeda prisiminti ar pažinti kasdienybę sovietmečiu Lietuvoje, apčiuopti skirtingų socialinių sluoksnių kasdienybės panašumus ir skirtumus, suprasti, kad mes nesame vieninteliai mūsų pačių kasdienybės autoriai, nes kasdienybę formuoja galios santykiai, socialiniai ir politiniai kontekstai, o kartais ir nesuvaldoma gamta.

Neringa Klumbytė
Kristina Šliavaitė